

Ἀμφότερα τὰ βιβλία ταῦτα ἐτυπώθησαν ἐν τῷ τυπογραφείῳ ὅπερ ὁ Σάμιος Γαρουφαλῆς εἶχε μὲν συστήσῃ ἐν Σάμῳ τῷ 1819, δι' ἔλλειψιν δ' ἐργασιῶν μετέφερε τῷ 1828 εἰς Σύρον, ὁπότεν πάλιν τὸν Ἰούνιον τοῦ 1831 ἐνεκα τῶν Κυβερνητικῶν καταδιώξεων μετεκομίσθη εἰς Σάμον ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Λεκάτη. Εἰς τὸ τυπογραφεῖον ἐκεῖνο κείμενον παρὰ τὰς φυλακὰς ἐν τινι ἰσογείῳ οἰκίσκῳ εἰργάζοντο οἱ ἀδελφοὶ Γαρουφαλῆ Σάμιοι, Θ. Ν. Γραβινὸς καὶ ὁ Συμεὼν Πελοποννήσιος, εἶτα δὲ οἱ Γεώργιος καὶ Δημοσθένης Μελισταγεῖς Μακεδόνες, ὁ Ν. Βαρότζης Ἀμφισσεύς, συστήσαντες κατόπιν ἴδια τυπογραφεῖα, ὧν τὸ τοῦ Μελισταγοῦς διετηρήθη μέχρις ἐσχάτων. Ἐν τῷ εἰρημένῳ τυπογραφείῳ ὑπῆρχε καὶ στοιχειοχυτήριον, οὗτινος τὰς μῆτρας κατεσκευάζε χρυσοχόος τις ἐκ Κυθωνιῶν Χατζῆς, οὗτινος οὐδὲ τὸ ὄνομα οὐδὲ τὸ ἐπώνυμον κατώρθωσα νὰ μάθω. Ὁ μακαρίτης Σταμάτιος Κρίνος, ὅστις μοὶ διεβίβασε τὴν περὶ στοιχειοχυτηρίου πληροφορίαν, μοὶ εἶπεν, ὅτι ἔχει που σημειωμένον τὸ ὄνομα τοῦ Χατζῆ τούτου.

Ἐν Ἑρμουπόλει Μάιος 1885.

A. K. X.

ΑΙ ΑΠΑΡΗΓΟΡΗΤΟΙ ΧΗΡΑΙ

Χῆραι ἀπαρηγόρητοι εὐρίσκονται μόνον ἐν Σινικῇ. Αὐτόθι ἡ γυνή, τῆς ὁποίας ὁ σύζυγος ἀποθνήσκει, δύναται βεβαίως νὰ ὑπανδρευθῇ ἐκ νέου, ἀλλ' ἡ καταδικάζουσα ἑαυτὴν εἰς αἰώνιον χηρείαν ἀπολαύει μεγίστων τιμῶν. Οὕτω τῷ 1876 ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Ἐφημερίδι τοῦ Πεκίρου αὐτοκρατορικὸν διάταγμα, ἐπιτρέπον ν' ἀναρτηθῇ τιμητικὴ σάνις πρὸς μνήμην τῆς συζύγου Μανδαρίνου δηλητηριασθείσης ὅτε ἐπληροφόρηθη τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της.

Ἐπάρχουσι μάλιστα ἐν τῷ Οὐρανίῳ Κράτει χῆραι θεωροῦσαι καθήκον αὐτῶν νὰ μὴ ἐπιζήσωσι τοῦ συζύγου των. Οὕτω ὁ κ. Παῦλος Λεφέβρ ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ *Οἱ Κυρινοπορῶσσοι* ἀναφέρει ὅτι τῷ 1880 δύο χῆραι ἠτοκτόνησαν ἐνώπιον πολλῶν χηλιᾶδων θεατῶν. Ἐκ δὲ τῆς ἐφημερίδος τοῦ Χόγκ-Κόγκ ἐρανίζεται τὴν ἔκθεσιν μιᾶς τοιαύτης αὐτοκτονίας, συνταχθεῖσαν ὑπὸ μάρτυρος αὐτόπτου καὶ ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Σινικὴ πομπὴ συνώδευε νέαν γυναῖκα φοροῦσαν κοκκινόχρουν καὶ χρυσοῦφαντον ἐνδυμασίαν, καὶ καθημένην ἐπὶ φορείου πολυτελῶς κεκοσμημένου. Μετέβαινε ν' ἀπαγχονισθῇ, καὶ προσεκάλεσε τὸ κοινὸν νὰ παρευρεθῇ εἰς τὸν ἀπαγχονισμόν της· ἔλαβε δὲ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐνεκα τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου της, ὁ ὁποῖος τὴν ἀφήκε ἄτεκνον.

Ἡ ἀγχόνη εἶχε στηθῇ εἰς ἀγρὸν κείμενον πα-

ρὰ τὸ χωρίον, εἰς τὸ ὁποῖον κατῴκει ἡ χήρα. Ὅταν ἡ πομπὴ ἔφθασε πρὸ τῆς ἀγχόνης, ἡ χήρα κατέβη τοῦ φορείου καὶ βοηθουμένη ὑφ' ἐνὸς ὑπηρετοῦ ἀνέβη ἐπὶ τοῦ ἱκριώματος. Ἐπ' αὐτοῦ ἦτο ἐστρωμένη τράπεζα μετὰ φαγητῶν. Ἡ χήρα ἐχαίρεισε τὸ πλῆθος, ἐκάθησε μετὰ τινῶν συγγενῶν της εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἔφαγε μὲ μεγάλην ὄρεξιν.

Μετὰ ταῦτα ἀνεβίβασαν ἐπὶ τῆς τραπέζης μικρὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐθώπευσε καὶ τὸ ἐκόσμησε μὲ τὸ περιλαίμιον τὸ ὁποῖον ἐφόρει ἡ ἴδια.

Εἶτα ἔλαβεν ὠραῖον κάνιστρον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ὀρύζιον, χόρτα καὶ ἄνθη, καὶ διασκορπίζουσα ταῦτα ἐπὶ τῶν θεατῶν ἠύχαριστησεν αὐτοὺς, διότι τὴν ἐτίμησαν διὰ τῆς παρουσίας των, καὶ ἐξήγησε τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους ἀπεφάσισε ν' αὐτοκτονήσῃ.

Μετὰ τοῦτο τρεῖς διὰ σάλπιγγος ἠγγέλθη ὅτι ἐπέστη ἡ στιγμή τῆς αὐτοκτονίας, ἀλλ' ἐπῆλθεν ἀναβολὴ διότι παρετηρήθη ἡ ἀπουσία ἐνὸς ἀδελφοῦ της, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε τὴν γενναιότητα νὰ παρευρεθῇ εἰς τὸ θέαμα τοῦτο.

Ἡ ἀγχόνη εἶχε στηθῇ κατὰ τὸν ἀκλόουθον τρόπον. Ἐκατέρωθεν τοῦ ἱκριώματος δύο κάθετοι πάσσαλοι ὑπεβάσταζον ἰσχυρὸν ὀριζόντειον ἰνδοκάλαμον, ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς ὁποίας ἐκρέματο ἐρυθρὸν σχοινίον ἀπολλῆγον εἰς θηλειάν· τὸ σχοινίον διήρχετο διὰ μικροῦ κρίκου, καλυπτομένου ὑπὸ ἐρυθροχρόου μεταξίνου μανδηλίου τοῦ ἱκριώματος ὑπερέκειτο σκέπη.

Ὁ ἀπουσιάζων ἀδελφὸς κατεπίεσθη νὰ παραστῇ, ἀφίκετο τέλος, ἡ δὲ χήρα ἀνέβη πάραυτα ἐπὶ μιᾶς ἑδρας εὐρισκομένης ὑπὸ τὴν θηλειάν. Ὅπως δὲ βεβαιωθῇ ὅτι τὰ πάντα ἦσαν καλῶς διευθετημένα ἔθηκεν ἀδιστακτικῶς τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐντὸς τῆς θηλειᾶς, εἶτα τὴν ἐξήγαγε διὰ ν' ἀποχαιρετίσῃ διὰ τελευταίαν φορὰν τοὺς πλήρεις θαυμασμοῦ θεατὰς αὐτῆς. Ἀκολούθως τὴν ἠσπασθήσαν διὰ τελευταίαν φορὰν οἱ συγγενεῖς καὶ αἱ φίλαι της καὶ ἔριψε τὸ ἐρυθρόχρουν μανδήλιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της.

Ἐπρόκειτο ν' ἀφαιρεθῇ ἡ ἑδρα ἐπὶ τῆς ὁποίας ἵστατο, ὅταν πολλοὶ ἐκ τοῦ πλῆθους ἐφώνηξαν ὅτι ἔλησμόνησε νὰ καταβιάσῃ τὸν κρίκον, ὁ ὁποῖος θὰ συνέσφιγγε τὸ σχοινίον περὶ τὸν τράχηλόν της. Ἡ χήρα ἠύχαριστησε τὸ πλῆθος μειδιῶσα, ἔθηκε τὸν κρίκον εἰς τὴν θέσιν του, εἶτα ζήτησασα διὰ νεύματος ν' ἀφαιρέσωσι τὴν καθέκλαν ἠωρήθη εἰς τὸ κενόν...

Μετ' ἀπαρδειγματίστου ἀταραξίας συνήνωσε τὰς χεῖρας αὐτῆς καὶ προτείνας αὐτὰς ἐξηκολούθει ἀποχαιρετοῦσα τοὺς θεατὰς κατὰ τὸν σινικὸν τρόπον ἄχρις οὗ οἱ σπασμοὶ τοῦ στραγγαλισμοῦ ἐχώρισαν τὰς χεῖρας αὐτῆς. Ἦτο νεκρά.

Ἄφῃκαν τὸ πτώμα κρεμάμενον ἐπὶ ἡμίσειαν ὄραν, εἶτα δ' οἱ ὑπνρέται τὸ κατεβίβασαν. Ὁ εἰς τῶν ὑπηρετῶν λαβὼν τὸ σχοινίον ἠθέλησε νὰ τὸ κόψῃ ὅπως κρατήσῃ τεμάχιον αὐτοῦ, ὡς ἐκ τούτου δ' ἐπῆλθε συζήτησις τὴν ὁποίαν ἐπωφεληθεὶς ἐπλησίασα εἰς τὸ φορεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐμελλον νὰ μετακομίσωσι τὸ πτώμα εἰς τὴν παγόδαν· ἐπεθύμουν νὰ βεβαιωθῶ ἂν ἡ χήρα ἦτο πράγματι νεκρά.

Ὅτε ἐφθάσαμεν εἰς τὴν παγόδαν ἐξήπλωσαν τὸ πτώμα ἐπὶ κλίνης καὶ ἀφήρεσαν τὸ μανδήλιον τὸ καλύπτον τὸ πρόσωπον τῆς χήρας· ἐπὶ τοῦ προσώπου τούτου παρετήρησα τ' ἀναμφισβήτητα ἔχνη τοῦ θανάτου.

Αἱ ἀρχαὶ δὲν δύνανται νὰ παρακλώσωσι τὰς τοιαύτας αὐτοκτονίας. Μνημεῖον ἐγείρεται πάντοτε εἰς μνήμην τῆς χήρας τῆς θυσιαζούσης οὕτω τὴν ζωὴν αὐτῆς.

B.

Η ΑΠΟΞΗΡΑΝΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΠΑΪΔΟΣ

Τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν ἐγένοντο πανηγυρικῶς τὰ ἐγκαίνια τῆς περατώσεως τῆς μεγάλης διώρυγος πρὸς διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων τῆς Κωπαΐδος, τούτεστι τοῦ δυσχερεστεροῦ μέρους τῶν ἐργασιῶν πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς λίμνης. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὕτη ἡ Ἐφημερίς ἐδημοσίευσεν ἔκθεσιν περὶ τῆς μεγάλης ἀξίας καὶ χρησιμότητος τοῦ ἔργου τούτου, ἐξ ἧς μεταφέρομεν ἐνταῦθα τὰ ἐπόμενα·

Τὸ ἔργον εἶνε ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα μένουσιν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς ὡς ἀθάνατα τεκμήρια τῆς νίκης τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, κλεῖζοντα τὸ ὄνομα τῶν μηχανικῶν, οἵτινες συνέλαβον καὶ ἤγαγον εἰς πέρας τὸ τεράστιον ἔργον. Ἡ Κωπαῖς εἶνε ἡ δευτέρα ἀποξηρανομένη λίμνη· ὁ πρόγχιψ Τορλόνια ἀνέλαθε ἀπὸ τοῦ 1854 τὴν ἀποξήρανσιν τῆς λίμνης Φουτσίνο, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ἀββετζάνου· τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα ἐδαπάνησεν ἐκεῖ ὑπερβαίνουσι τὰ τεσσαράκοντα ἑκατομμύρια, ἐνῶ ἡ ἐπιφάνεια τῶν κατακτηθεισῶν ἀπὸ τοῦ ὕγρου στοιχείου γαιῶν μόλις εἶνε ἡ ἡμίσεια τῆς τῆς Κωπαΐδος. Ἀληθῶς αἱ δυσχέρειαι, ἃς εἶχον οἱ μηχανικοὶ νὰ ὑπερνήκωσιν ἐν Ἰταλίᾳ, ἦσαν πολλῶ μείζονες τῶν διὰ τὴν ἀποξήρανσιν τῆς ἑλληνικῆς λίμνης, καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δύναται τις νὰ ὑμνήσῃ μᾶλλον τὴν ἀποξήρανσιν τῆς Κωπαΐδος, διότι διὰ πολλῶ ἡσσόνων θυσιῶν ἀποδίδει εἰς τὴν Ἑλλάδα διπλασίαν ἐπιφάνειαν γῆς, ἀνεξάντλητου σχεδὸν εὐφορίας. Δὲν ἔγκειται μόνον ἐν τούτῳ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἐν Ἑλλάδι συντελουμένου ἔργου. Ἐὰν ἡ ἐπιφάνεια τῆς λίμνης Φουτσίνο ἦτο ἐλάσσων τῆς τῆς Κωπαΐδος, ἀλλ' ὁ-

μως τὸ βάθος αὐτῆς ἦτο τετραπλοῦν, ὁ δὲ ὄγκος τοῦ ὕδατος τριπλάσιος. Καὶ ἐκείνης μὲν τὰ ὕδατα μόνον τὴν ἄρδουσιν τῶν γαιῶν ἐπιτελοῦσιν, ἐνῶ ἐν τῇ Κωπαΐδι κατὰ τοὺς ὕγρους μῆνας, δηλαδὴ ἐπὶ ὀκτῶ μῆνας, θὰ χρησιμοποιῶνται κατὰ τὴν ἐκβολὴν αὐτῶν, παρέχοντα δώδεκα χιλιάδων ἵππων δύναμιν εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς χώρας. Ἡ δύναμις αὕτη καθίστησι τὴν ἑταιρίαν τῆς Κωπαΐδος ἓνα τῶν μεγίστων βιομηχανικῶν μοχλῶν τῆς ὑψηλοῦ ὀλόκληρος δὲ ἡ Ἑλλὰς ἐὰν θελήσῃ νὰ ἀθροίσῃ τὴν δύναμιν πάντων τῶν βιομηχανικῶν αὐτῆς ἐργαστηρίων τῶν δι' ἀτμοῦ ἢ δ' ὕδατος κινουμένων δὲν εἶχε μέχρι τοῦδε τὸ μέγα τοῦτο ποσὸν κινητηρίας δυνάμεως. Ὅταν μετὰ δύο ἔτη θὰ συντελεσθῇ τὸ ἔργον τῆς ἀποξήρανσεως, ἡ ἑταιρία μεθ' ὑπερηφανείας θὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὴν Εὐρώπῃ τὴν πολύτιμον αὐτῆς κατάκτησιν καὶ θὰ κινήσῃ πάντων τὸν θαυμασμὸν διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοσοῦτον τεραστίου ἀποτελέσματος διὰ σχετικῶς μικρῶν μέσων. . . . .

Ἡ Κωπαῖς λίμνη εἶνε περικλειστος λεκάνη, ἐν ἣ συρρέουσι τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν τὰ κατερχόμενα ἐκ τῶν βορείων κλιτύων τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τοῦ Ἑλικῶνος. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς εἶνε 250 000 στρεμμάτων. Αἱ γαῖαι τῆς Κωπαΐδος εἰσὶν εὐφορώταται, ἕνεκα τῶν ἀφθόνων ὀργανικῶν ὑλῶν ἃς περιέχουσιν, ἀλλὰ πέριξ τῆς λίμνης εἰς περιφέρειαν δεκαπέντε μέχρις εἴκοσι χιλιομέτρων ἐνδημοῦσι χρονίως ἐλώδεις πυρετοί.

Ἡ ἀποξήρανσις λοιπὸν ἔχει διπλοῦν σκοπὸν : Νὰ ἀποδώσῃ 250,000 στρέμματα εὐφόρου γῆς εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ἐξυγιάνῃ τόπον, ὃν λυμᾶνονται οἱ ἐλώδεις πυρετοὶ εἰς περιφέρειαν δεκαπέντε ἕως εἴκοσι χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς λίμνης.

Ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ὁ πυθμὴν τῆς λίμνης ὑψώθη καὶ ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς ηὔξθη. Οἱ ἀρχαῖοι πολλάκις εἶχον ἀποπειραθῆ νὰ ἀποξηράνωσιν αὐτήν, ὕφιστανται δὲ τὰ ἔχνη τῶν ἀποπειρῶν τούτων.

Αἱ ἐργασίαι τῆς ἀποξήρανσεως περιλαμβάνουσι δύο μέρη : 1ον τὰς κυρίως διώρυγας τῆς ἀποξήρανσεως καὶ 2ον τὴν γραμμὴν τῶν λεγομένων ἀπαγωγῶν σφράγγων.

Διὰ τῶν διωρῶν τῆς ἀποξήρανσεως πρόκειται νὰ διοχετεύωνται τὰ ὕδατα τῶν ἐκβαλλόντων εἰς τὴν Κωπαΐδα λίμνην ποταμῶν καὶ τὰ ὄμβρια εἰς τὴν ἀπαγωγὸν σφράγγα τῆς Καρδίτσης. Αἱ διώρυγες εἰσὶ τρεῖς : Ἡ μεγάλη περιφερικὴ διώρυξ ἐκτάσεως 34 χιλιομέτρων ἥτις θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν νοτίαν τῆς λίμνης ὄχθην, ἡ περιφερικὴ διώρυξ τοῦ Μέλανος ποταμοῦ, ἥτις θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν βορείαν ὄχθην καὶ ἡ ἐσωτερικὴ διώρυξ, ἐν ἣ* θὰ χύνωνται τὰ ὄμβρια ὕδατα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς λίμνης καὶ κατὰ τὸ βαθύτερον αὐτῆς μέρος. Αἱ τρεῖς αὗται διώρυγες θὰ συνεχῶνται ἐν Καρδίττῃ. Τὸ πρῶ-